

ВETERАНИ СУЧАСНОГО ЖІНОЧОГО РУХУ НА БУКОВИНІ

Національно-державне відродження українського народу неможливе без участі українських жінок. Проте ми з року в рік констатуємо, що задекларована рівність їх прав і свобод із чоловічими перебуває в разючій суперечності з фактичним станом. Особливо незначна участь жінок у представницьких та виконавчих гілках влади. Всюди спостерігається відома закономірність: чим вищий посадовий рівень, тим менше на цьому рівні жінок.

Жінки, діти, молодь – найуразливіші категорії населення України, відносно яких наростає хвиля експлуатації, злочинності та насильства. Чимало жінок, здебільшого молодих, їдуть на заробітки в багатші країни, де їх нерідко змушують до проституції. Величезна кількість жінок деградує на базарах.

Серед безробітних – жінок понад 70 відсотків. Кожен третій серед молодих від 17 до 28 років ніде не навчається і ніде не працює. 60 відсотків студентів своє майбутнє бачать за кордоном України. Серед працюючих рівень середньої заробітної платні жінок на третину менший, ніж чоловіків.

Зниження життєвого рівня негативно впливає на стан здоров'я населення, насамперед жінок і дітей. Якщо серед першокласників хворих до 20%, то серед випускників їх уже понад 70%. На лікування немає коштів ні в людей, ні в держави.

Навіть у найблагополучнішому місті, нашій столиці Києві, народжуваність зменшилася майже вдвічі. Через перевагу смертності над народжуваністю, через нестерпні умови життя, що призводять до міграційних втрат, кількість жителів України протягом останніх років скорочується приблизно на 400 тисяч щорічно. За прогнозом Інституту економіки НАН України до 2026 р. населення нашої України зменшиться до 42 млн. А вже в 2013 р. усе населення буде хворим. За роки Незалежності значно зріс алкоголізм серед жінок та неповнолітніх.

Ці та інші наболілі проблеми обговорювалися на конференції “Роль жінки в державотворенні”, на яку запросили лікарів, економістів, бізнесменів. І постійно виникало питання: “Хто винен у всіх наших бідах? Невже Незалежність, якої ми, буковинки, так прагнули і за яку боролися довгих п'ять років після Чорнобильської катастрофи?”

Змінювалися тільки форми боротьби: від екологічних до соціальних і далі – до політичних, від поодиноких спроб сказати людям правду, до громадських організацій, рухів, а потім і політичних партій.

Коли в Чернівцях почалося захворювання на алопецію, восени 1988 р. на багатотисячному мітингу під міською радою було створено першу, переважно жіночу, організацію “Батьківський комітет”, що діє й нині під незмінним керівництвом Ганни Бродової. До неї ввійшли насамперед матері, діти яких обличили від невідомої хвороби, названої згодом “хімічна екзогенна інтоксикація”, а також інші жінки, котрим небайдужа доля дітей.

Лікар Олександр Баніт у своїй книзі, виданій минулого року, назвав наші заходи “боротьбою з тінню”. Ніхто не повідомляв причини хвороби. Її надійно скривали партійні вожді. Матері, жахаючись догадок, чуток домагалися правди, звертаючись в усі інстанції. Та перед ними була непробивна кремлівська стіна. Різні комісії, надіслані звітти, виконували настанови не стільки з'ясувати причину хвороби, скільки заспокоїти громадську думку. Тож ми й сьогодні не маємо вичерпної інформації, що трапилося того року в Чернівцях.

У 1989 р. з ініціативи Оксани Товстюк і Теофіли Якубович було створено Союз українок Буковини. Цю надзвичайно дієву організацію очолила Теофіла Якубович (нині – Олександра Попелюк). Проведення в Чернівцях Першого Світового конгресу Союзу українок за участю таких відомих діячок національно-визвольного руху України, як Алена Пашко та Ірина Калинець співпало з кремлівським путчем у серпні 1991 р. Тільки жінки змогли в умовах путчу порозумітися з міською владою в особі заступника голови міської ради Майї Осипенко. Теофіла Якубович зуміла переконати ректора Чернівецького державного університету професора Степана Костишина надати зал для роботи Конгресу.

У дні путчу члени Союзу не тільки прийняли відповідні звернення до Верховної Ради, Бориса Єльцина, а й вийшли на Центральну площу з членами Української Республіканської партії, протестуючи проти ГКЧП.

Ми не замикались у своєму колі, а закликали нових людей, щоб помножити наші зусилля. 1989 року вперше в Чернівцях за роки радянської влади провели свято Миколая. Потім відродили свята Українсь-

кого Вертепу та День Матері. Люди йшли до нас невпевнено, боязко, але з тих пір кілька жіночих організацій та Буковинське православне братство щорічно проводять благодійне свято Миколая завдяки спонсорській допомозі підприємців міста й Українського православного товариства Апостола Андрія Первозваного зі Сполучених Штатів Америки. На свято запрошуємо п'ятсот дітей з малозабезпечених сімей, сиріт у Чернівецький театр імені Ольги Кобилянської. Їх благословляє Митрополит Чернівецький і Буковинський Данило. Діти беруть участь у різноманітних конкурсах на святкову тематику, дивляться виступи артистів, отримують подарунки. А найголовніше те, що українські свята завдяки нашому прикладу відроджуються в багатьох дошкільних і освітніх установах, з якими ми співпрацюємо. Особливо тісні стосунки підтримуємо з Чернівецькою гімназією № 4, вчителька української мови та літератури якої Ліля Теутол, член Товариства, завдяки спонсорській підтримці Віри Грушецької з Союзу українок Америки успішно навчалася в Українському вільному університеті в Мюнхені.

Ми прагнемо до того, щоб українські народні свята й обряди відроджувалися по всій Україні і допомагаємо у цьому своїм колегам у інших областях.

1995 року буковинки з Товариства імені Олени Теліги та Союзу українок завантажили автобус священними пасками, писанками, а також українськими книгами і з прапорами поїхали до Харкова на Слобожанський Великдень.

Згодом ми здійснили ще одну поїздку по східних областях України з ансамблем бандуристок Чернівецького музичного училища. Юні бандуристки їхали із заповітною мрією – донести до кожного серця українську пісню. Вони виступали і перед сільськими трудівниками, і перед інтелігенцією, і перед військовослужбовцями, всюди завойовуючи гарячі симпатії слухачів. І хоч ця двотижнева поїздка аж на Херсонщину була не з легких, ми віримо, що патріотизм ніжних і водночас мужніх бандуристок, їх талант і майстерність залишили незгладимий слід у серці кожного слухача.

Особливої поваги заслуговує керівник ансамблю, викладач музичного училища Раїса Кузьменко. Вона повністю офірувала свій педагогічний і мистецький талант боротьбі за незалежну українську державу. Недавно їй присвоєно звання заслуженого діяча культури України.

Влітку 1996 р. наше Товариство та Жіноча громада Руху при підтримці голови облдержадміністрації Івана Гнатишина та голови міської ради Миколи Федорука організувала першу поїздку на кораблі Військово-Морських Сил України. Тепер такі систематичні поїздки організовує влада, а тоді лівову долю організаторських клопотів узяла на себе депутат міської ради, голова Жіночої громади Руху Валерія Фірсанова. Вона здобула подарунки для моряків, транспорт, пальне. Ця дивовижна жінка, росіянка, російський філолог, доцент, голова російського товариства імені Андрія Сахарова. Вона так самовіддано бореться за українську державу, за українську мову, що багатьом українцям не завадило б у неї повчитись.

У поїзді взяли участь Митрополит Чернівецький і Буковинський Данило та митрополичий хор. Регент хору Любомира Мазурик, викладач музичного училища та філософсько-теологічного факультету Чернівецького держуніверситету, після спілкування з моряками розповідала: “Що? Не знають української мови? Ні, знають. З нами ніхто не розмовляв російською. На прощальній зустрічі всі моряки співали з нами стрілецьких, козацьких і повстанських пісень. А що робила з людьми Служба Божа! Ви уявити собі не можете. То було щось величне!”. Прекрасний хор, створений цією тендітною й скромною жінкою, знаний уже й за межами України.

Тема “Жіночий рух в Україні і процеси державотворення” неминуче виводить нас на проблему Української Церкви. І це не випадково. Українські жінки як могли зберігали віру в атеїстичній державі. Тож нині, в незалежній Україні, вони взяли на себе найважливішу, на мою думку, державотворчу функцію – виправити недбале ставлення української держави до свого духовного фундаменту – Єдиної Помісної Української Православної Церкви. Жінки заліковують рани Церкви, піклуються про духовенство, про храми, нарозумлюють недолугих державотворців. Наприклад, нормалізують стосунки школи з Церквою. В цій площині Україна ще майже радянська. Лише завдяки вчителям – ентузіастам, особливо жінкам, зокрема галичанкам, до школи, до учнів може прийти священник.

Ми не тільки самі їздили по Україні, а й запрошували до себе жінок і дітей з інших областей, щоб наша держава ставала одноріднішою, а значить могутнішою. Неодноразово наше Товариство приймало київських дітей на літні та різдвяні канікули. Вони жили в українських сільських сім'ях, училися колядувати й, сподіваюсь, назавжди запам'ятали доброту та щедрість голови осередку Товариства в селі Стрілецький Кут Рахілі Калинюк і її подруг, отця Корнелія Теслицького та його парафіян у селі Кам'яна й інших доброзичливих буковинців.

Ми запрошуємо наших однодумців на конференції, що проводяться Товариством чи з його участю. В листопаді 1994 р. в стінах Чернівецького держуніверситету було проведено Всеукраїнську науково-практичну конференцію, присвячену 110-й річниці зародження жіночого руху в Україні і, зокрема, діяльності Ольги Кобилянської та Наталі Кобринської. Всі учасниці конференції, професори й студентки, доценти й аспірантки, громадські діячки й журналістки, письменники й літературознавці в ту сорокову річницю загибелі п'ятсот жінок під радянськими танками в Кінгірі однодушно прагнули мати ци-

вілізовану, високорозвинену, міцну українську державу з високоосвіченими, культурними, національно свідомими громадянами. І якби нам тоді хтось розповів, що буде з Україною, з жінками, дітьми, дівчатами в 2000-му році, ми б запідозрили його в антидержавній пропаганді.

У травні 1998 р. Товариство вшанувало ювілейною конференцією пам'ять нашої землячки письменниці Ірини Вільде. В конференції взяли участь сучасні українські письменниці Галина Тарасюк, Софія Майданська, Галина Калюжна. Студентська театральна студія підготувала виставу “Одного весняного вечора” за новелами Ірини Вільде.

Товариство імені Олени Теліги працює в тісному контакті з багатьма організаціями області. Серед уже названих слід згадати “Зелений світ Буковини” та “Гільфе”, якими керує Отілія Гуліка, член Товариства, одна з засновниць Народного Руху України. Переніши два інсульти, вона не розчарувалась у своїй державі й тоді, коли їй відключили газ, бо мізерної пенсії не вистачає за все заплатити. Завдяки Отілії Гуліці Чернівці систематично отримують гуманітарну допомогу з Німеччини.

Дещо робиться нашими жіночими організаціями, щоб допомогти світові відкрити Україну та й самим “чужого навчатися”, як заповідав Тарас Шевченко. У 1993 р. жіноча делегація з Чернівців відвідала Австрію на запрошення Вальтрауд Гойпель з Відня при сприянні облдержадміністрації та професора Тараса Кияка. Пані Гойпель зі своїми австрійськими колежанками доклали всіх зусиль, щоб ознайомити нас з устроєм своєї держави, з роботою Міністерства сім'ї та молоді, технологією підготовки телепередач з Відня. Ця поїздка надихнула нас на нові справи. Наприклад, тележурналістка Параска Нечаєва, член Товариства, створила передачу “Спочатку було слово”, що стала рупором жіночого руху. В цій передачі брала участь Галина Тарасюк, яка не тільки в своїй творчості, а й у громадському житті уважна до жіночих проблем. Вона очолює обласну організацію Жіночої громади. Хто зна, як склалася б доля нашої молоді держави без таких відданих їй талановитих жінок!

Побували ми з ансамблем Раїси Кузьменко і в Німеччині, зокрема в м. Кельні, де українськими молитвами та піснями в церковних соборах славили Бога та Україну й захоплювали німців, не кажучи вже про українську діаспору. До речі, організатором цієї поїздки був українець з Кельна, член ОУН Вячеслав Мардак. Згодом такі поїздки повторювались. Ось як писала про них журналістка Тетяна Гук зі Сполучених Штатів Америки: “Слава хорові і бандуристам! Отак Україна по безконечних муках, голодоморах та сплюндруваннях виходить у широкий світ – коли головними дверима, а коли боковими, але світ уже знає про неї і починає рахуватися з її існуванням. Ще раз честь і слава хору бандуристок із Чернівців!”

Дві українські таємниці – українка й українська держава – відкриваються світові у своїй неподільній величі. Честь і слава українок – це честь і слава української держави.
